

ОД ИСТОРИЈАТА НА ГЕРМАНСКОТО НАУЧНО ИНТЕРЕСИРАЊЕ ЗА МАКЕДОНИЈА

I

Досега нашите заемни односи се пројавуваа низ две форми: воената и научно-истражувачката. Воените дејства на Германците во Македонија се горе-долу познати¹; научните интересирања на Германците за Македонија или останаа непознати или се заборавени, повеќе кај самите Германци отколку кај Македонците. Пред неколку месеци бев поканет на една дискусија во раководството на Социјалдемократската партија кај нас. Стануваше збор за Балканот, односно за бивша Југославија. Во текот на дискусијата јас повекепати го спомнав презимето на Херман Вендел², којшто кон почетокот на веков беше социјал-демократски пратеник во германскиот парламент и кој останува најдобар познавач на Балканот што Германија го имала досега. Ќе ги спомнеме неговите книги: “Pro Macedonia” (Париз 1918), “Македонија и мирот” (Минхен 1919), “Вдолж и ширум словенскиот југ” (Франкфурт на Мајна) 1922³ и други. Во Македонија Вендел е добро познат. Пред три години, на пример, Гане Тодоровски држеше за него едно предавање во рамките на охридскиот “Семинар за македонскиот јазик, литература и култура”⁴. Но, во дискусијата јас бев прекинат: - Господине Ошлис, Ве молиме, кој беше Херман Вендел...? Леле, ако самите социјалдемократи имаат заборавено кој беше Вендел - што воопшто можат тие да знаат за другите Германци кои се занимаваа со Балканот? Речено на добар охридски дијалект: ич! (Камоли за други Германци...).

Мене ми се чини дека еден кружок како овдешното “Македонско-германско друштво”, меѓу другото, и во овој правец може да открива многу вредни работи и на таков начин да придонесува за заемното запознавање и зближување на двата народа.

---

¹ Од поновите германски книги гл. Wolfgang Libal: Mazedonien zwischen den Fronten - Junger Staat mit alten Konflikten, Wien/Zürich, 1993; за општ преглед на Втората светска војна гл. Janusz Piekalkiewicz: Krieg auf dem Balkan 1940-1945, München, 1984.

² За биографски податоци гл. Mathias Bernath, Karl Nehring (Izd.): Biographisches Lexikon zur Geschichte Südosteuropas t. I-IV, München 1972-1981.

³ Hermann Wendel: Kreuz und quer durch den slawischen Süden, Frankfurt/m. 1922.

⁴ Превод на германски: Гане Тодоровски: “Europa sollte sich an diesen Verkünder erinnern...” Der deutsche Balkankenner Hermann Wendel aus makedonischer Sicht, Westkreuz-Kurier Nr.4/1992.

“И вие, инаку вреден и среќен народ, исто така, ќе се разбудите од длабокиот сон, ќе се ослободите од ропството и повторно ќе ја имате вашата убава земја од Јадранското Море па до Карпатските Планини како ваша вистинска татковина”; дали Германецот Јохан Готфрид Хердер (1744-1803), еден од големите “учители” на Словените, пишувајќи општо⁵ за нив, мислеше и на Македонците? Веројатно не, иако тоа не е исклучено, бидејќи сознанието за Македонија во Германија постоеше со векови, за античката секако, но и за славјанската.

Ова сознание беше, меѓу другото, заслуга на Ханс Дерншвам (1494-1567). Дерншвам беше главен претставник на славната трговска куќа “Фугеровци” од градот Аугсбург, која беше стопански ангажирана низ целата источна Европа и токму тогаш, во средината на XVI век, таа имаше огромни тешкотии со турскиот султан, значи, со новиот господар на целиот Балкан. Во јуни 1553 г. аугсбуршките трговци испратија една делегација во Цариград за да склучи договор со турските власти. Со неа низ Србија, Македонија и Бугарија патуваше Ханс Дерншвам и пишуваше за нив⁶. Како лектира, неговите описи се здодедни, бидејќи авторот како типичен германски “кралски трговец” беше извонредно педантен. Но, можеби токму поради тоа описите имаат научна вредност - бидејќи се преполни со точни податоци за Македонија и другите земји, а се наведени и имињата на градовите и селата, растојанијата на патиштата итн. Истакнатиот германски географ Киперт, објавувајќи ги текстовите на Дерншвам кон крајот на минатиот век, признава дека тие за него биле долго време “единствен корисен извор” за запознавањето на јужниот Балкан⁷. Но Дерншвам е интересен и од историска гледна точка, на пример како еден од првите “сведоци” на борбите на “славјанските ајдути” против Османлиите.

Еден од пријателите на Дерншвам беше истакнатиот германски географ Себастијан Минстер (1486-1552) кој во 1554 г. ја нацрта првата современа и мошне детална карта на Македонија, која што ги содржи речиси сите големи градови на Македонија (Воден, Битола, Преспа /односно Ресен/, Струга и др.). Многу подобри беа картите што двесте години подоцна беа нацртани од “германскиот Страбон”, значи, Антон Фридрих Бишинг (1724-1793)⁸, којшто до ден денес во Германија е приз-

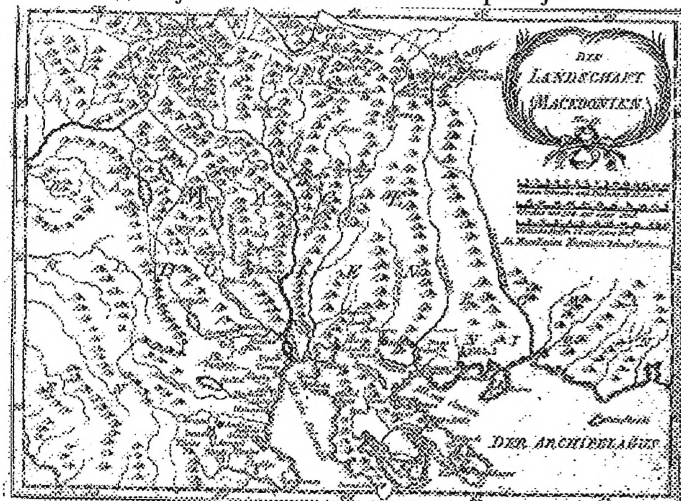
⁵ J.G. Herder: *Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit* (1783-1791), t.4, Buch 16, Kap. IV “Slawische Völker”.

⁶ H.Kiepert: *Hans Dernschwams orientalische Reise 1553-1555*, Globus NR.12/1887, str.186-190; Nr.13/1887, str.202-205.

⁷ op.cit. (bel. 6).

⁸ Ernst Plewe: *D. Anton Friedrich Büsching - Das Leben eines deutschen Geographen in der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts*, Stuttgarter Geographische Studien 69, Stuttgart 1957, str.107-120.

наен како основач на таканаречената “политичка географија”. Од него имаме, меѓу безброј други, една извонредно убава карта што го носи насловот “Подрачјето Македонија”: со точни граници, маркирани реки и градови, историски податоци за воени судири и општи податоци, како на пример “Во Македонија нема поштенски сообраќај”.

Антон Фридрих Бишинг: “Подрачјето на Македонија”
(германска карта од околу 1750 година)

Бишинг имаше една цела “мрежа” дописници насекаде во светот чиишто информации тој одвреме-навреме ги објавуваше во обемни книги. Така, на пример, во 1770 г. е излезена неговата двотомна книга “Нов опис на земјата”⁹ каде што ќе најдеме една цела глава “Македонија”, во која се спомнати и опишани најпознатите места на земјата: Света Гора, Солун, реката Вардар, Охридското Езеро и Охрид (односно “Лихнидус”), Преспа, Прилеп, Едеса (Воден) “Купрулик” (токму така, значи, Велес) и други.

Во германската научна литература Бишинг и нему сличните се означени како “преднаучни географи”. Строго научната географија почнува неколку децении подоцна, олицетворена пред сè во две списанија, “Глобус” и “Петерманови географски информации”¹⁰. Голем настан за овие списанија беше Руско-турската војна (1877/78). По овој повод “Петермановите географски информации” не само што објавија опширни прилози за историјата на словенските народи и земји пред доаѓањето на Турците и потоа, туку исто така ги објавија и ги коментираа текстовите на Санстефанскиот и Берлинскиот договор и сето тоа беше илустрирано

⁹ Anton Friedrich Büsching: Neue Erdbeschreibung, t. I-II, Hamburg 1770, str. 1570 ff.

¹⁰ “Глобус” е одамна заборавен, но сè уште постојат “Petermanns Geographische Mitteilungen”, создадени во 1855 година од германскиот географ August Petermann (1822-1878).

со детални карти¹¹. Слични прилози и коментари читателот можеше да најде и во списанието “Глобус”, каде што вака се зборуваше за последиците од Берлинскиот договор: “Значи, Македонија е осудена идните години да остане под тешката власт на Турција”¹².

Се гледа дека тогаш кај Германците владееше извесно сочувство со Македонија, понекогаш поседуваме дури пророчки виденија. Во својата книга “Географија на Европа”¹³ германскиот географ Алфред Кирхов (1838-1906) пишуваше: “Балканскиот Полуостров беше и останува арена на свесна и несвесна борба на народите; едни од нив тешко се одржуваат, други речиси гинат, а трети по вековното национално спиење се будат за нов живот и неочекувана дејност. Тука има најразлични национални барања, религијата значително разделува и врзува, и тешко е да се најде вистината и вистинското место за секој народ”.

А за Македонците? Политички Македонија беше дел од Османската империја - етнички Македонците беа прифатени како дел на бугарскиот народ¹⁴. Но сепак, некои Германци почувствувале дека таму, кај “западните Бугари”, има нешто што е надвор од општобугарските норми. И тука, со задоволство, треба да го спомнам името на Карл Емил Францоз (1848-1904), своевременно мошне успешен писател, денес сосема заборавен. Францоз беше германски Евреин, родум од Буковина. Тој пишуваше раскази и уште повеќе, своевидни прилози за словенските и балканските народи, при што на идеален начин беа поврзани поетските форми, стручните познавања и сосема личната љубов спрема овие луѓе. Тој ги сакаше пред сè Украинците и Бугарите. Во еден прилог под наслов “Духовните стремежи на Бугарите”¹⁵, објавен во 1878 г., тој пишуваше вака: “Низ темните четири века што поминаа по падот на бугарската власт и литература, народната песна беше единствено отелотворување на бугарскиот народен дух. Сега постои литературна преродба и во последно време излегоа неколку збирки со народни песни. Тие се со мошне различна вредност, најдоброто е она на браќата Миладиновци (Аграм 1861 г.), додека она на Верковиќ (Белград 1874 г.) претставува примитивен фалсификат”.

---

¹¹ G. Lejean: Reisen in der Europäischen Türkei im Jahre 1869, Petermann's Geographische Mittheilungen (PGM) Nr.8/1870, стр.288-293; G. Hertzberg: Die Ethnographie der Balkan-Halbinsel, PGM Nr.4/1878, стр.125-136; E. Behm: Die Umgestaltung der politischgeographischen Verhältnisse auf der Balkan-Halbinsel, PGM Nr.5/1878, стр.191-194.

¹² Heinrich Kiepert: Die neuen Staatsgrenzen auf der Balkanhalbinsel, Globus Nr.6/1878, стр.86-90.

¹³ Alfred Kirchhoff: Länderkunde von Europa, Wien/Prag/Leipzig 1893, стр.144.

¹⁴ Fatos Bazhaku: Die Bevölkerungsstruktur der ethnischen Grenzzone von Albanern, Serben und makedonischen Slawen (zweite Hälfte des 19. bis Anfang des 20. Jahrhunderts), österreichische Osthefte Nr.2/1994, стр.245-264.

¹⁵ Karl Emil Franzos: Vom zur Donau, t. I-II, Leipzig 1878, cit. t. II, стр.159 ff.

Кон крајот на минатиот, односно почетокот на нашиот век Македонија беше под двоен притисок - политички од Турците, верски од соседите. Оваа положба многу добро беше истражена од германскиот историчар Густав Фридрих Херцберг (1826-1907) и непосредно на теренот доживеана од писателот Ернест фон Хесе-Вартег (1851-1918). Тој патуваше речиси низ целиот свет. Во 1872 г. го посети Балканот и во 1917 г. беше објавена неговата книга “Балканските држави и нивните народи”, каде што, на пример, читаме: “Националната пропаганда на соседите на Македонија, изразена преку политика, религија, училишта и бакшиш, има цел да ги привлече Македонците на своја страна”¹⁶. Меѓутоа, пред тоа најинтересните меродавни прилози за Македонија ги напиша младиот германски географ Карл Естрајх (1873-1947), којшто во последните години на минатиот век повеќепати бил во Македонија и во 1904 г. во “Географско списание” објави серија од седум прилози под наслов “Македонија”¹⁷. Сигурно уште поинтересен е неговиот труд “Населението на Македонија” објавен во 1905 година во истото списание¹⁸ - бидејќи во него првпат во германската научна литература прилично јасно се истакнува дека во Македонија живее словенско население што не е ниту бугарско ниту српско, туку самобитно. Или, кажано со неговите зборови (што звучат како зборовите на Крсте Петков Мисирков): “Србите и Бугарите им се многу блиски на македонските Словени, но Македонците не се ниту Срби ниту Бугари”.

Најголем “придонес” во германското запознавање на Македонија имаше токму Првата светска војна¹⁹. Познато е дека цела Вардарска Македонија од есента 1915 г. до крајот на војната беше окупирана од германски, австриски и бугарски војски. За една ваква окупација пред сè се потребни точни географски податоци, но и најдобрите карти на генералните штабови беа полни со празнини бидејќи ништо не се знаеше за географијата во извесни подрачја од вкупно 90.000 квадратни километри на Македонија, Албанија и Санџак со Нови Пазар²⁰. Ваквата положба беше причина набргу по окупацијата да почнат географски истражувања во Македонија, раководени од баварскиот научник д-р Лојкс. И покрај тоа што новите сознанија веќе ги исправија податоците на поранешните балканолози, сепак, тие сè уште не беа доволни за воените потреби.

¹⁶ Ernst von Hesse-Wartegg: Die Balkanstaaten und ihre Völker, Regensburg 1917, str. 46.

¹⁷ Karl Oestreich: Makedonien, Geographische Zeitschrift Nr.4 - 9/1904.

¹⁸ Karl Oestreich: Die Bevölkerung von Makedonien, Geographische Zeitschrift Nr.5/1905, str.268-292.

¹⁹ Paul Kirch: Krieg und Verwaltung in Serbien und Mazedonien 1916-1918, Stuttgart 1928.

²⁰ За тоа гл. Hubert Ginzl: Aufgaben und Tätigkeit der Kriegsmappierung auf der Balkanhalbinsel, Mitteilungen der Geographischen Gesellschaft in Wien Nr.10/1918, str.495-513.

Поради тоа беше основана таканаречената “Македонска земска комисија” кај германскиот генерален штаб во Ниш. Комисијата работеше од пролетта 1917 г. и нејзин раководител беше истакнатиот германски балканолог Густав Вајганд (1860-1930)²¹. Вајганд соопштува дека добил писмо од германското Министерство за надворешни работи во кое се вели: “Да ја исползуваме окупацијата на Македонија од германските војски за да собереме што повеќе материјал за оваа земја. Сега таму ќе бидат испратени научници за да ја истражуваат земјата”.

IV

Освен Вајганд, комисијата ја сочинуваа уште 30 Германци и 6 Бугари. Научниците по струка беа археолози, географи, геолози, етнографи и др. Нивната работа беше организирана на “германски” начин - преку поделба на трудот. Така, во Вардарска Македонија работеа пет геолошки групи.

И сега би сакал да ви ги претставам тројцата најистакнати членови на таа комисија. Првиот беше геологот Франц Космат (1871-1938), скроман човек и плоден научник, чиешто заслуги вечно ќе бидат зачувани низ разни научни термини, како на пример “Наутилус Космати” и др. Во март 1917 г. Космат дојде како “воен геолог кај пруските картографски одреди” во Македонија и таму работеше до ноември. Но, нему му недостигаше едноставната картографија и од крајот на 1917 г. го наоѓаме кај спомнатата “Македонска земска комисија”. По нејзина порачка тој ја истражуваше Македонија во сите правци и тоа не само од географска гледна точка. Франц Космат бараше исто така “резерви на корисни руди” и своите резултати ги објави во книгата “Геологија на централниот дел на Балкански Полуостров”²² што во 1924 година излезе во Берлин.

Вториот интересен член на “Македонската земска комисија” беше зоологот Франц Теодор Дофлајн (1873-1924). Во 1912 г. тој беше повикан на универзитетот во Фрајбург (Бр.) како наследник на проф. Аугуст Вајсман (1834-1914). Овој повик беше, всушност, своевидно научно “одликување”. Вајсман беше најистакнат зоолог на тоа време и исклучиво за него во фрајбуршкиот универзитет беше создадена првата катедра на светот по зоологија. Таа катедра сега ја доби Франц Дофлајн.

Како научник и човек, Дофлајн беше ретко сестрана личност. Тој никогаш не бил “тесен” стручњак, туку неговите гледишта личат на

²¹ Gustav Weigand: Ethnographie von Makedonien, Leipzig 1924.

²² Franz Kossmat: Geologie der zentralen Balkanhalbinsel, Die Kriegsschauplätze 1914-1918 geologisch dargestellt br.12, Berlin 1924; биографски за него Johannes F. Gellert; Franz Kossmat und die Geologie der Balkanhalbinsel südlich der Save und Donau, Geologie Nr.9/1972, str.1022-1028.

најсовремени еколошки потфати што ја разбираат природата како “верижен систем”, каде што сите видови животни и растенија ја играат својата улога. Во извесна мера Дофлајн е основоположник на едно вакво еколошко набљудување на природата, што впрочем е видливо и од насловот на неговата книга “Животното како алка во целосната природа”, објавена во 1914 г. Освен тоа професорот Дофлајн беше мошне даровит уметник; тој пишуваше раскази, црташе, (претежно во акварелска техника), ги фотографираше своите откритија итн. И сите негови дарби се видливо присутни во неговата книга “Македонија - Доживувања и набљудувања на еден природник во дружба на германската војска”²³ (Јена 1921 г.), книга што несомнено спаѓа меѓу најубавите и најинтересните публикации за Македонија.

Дали сега Македонците знаат какви орли летале тогаш на македонското небо? Какви риби - со должина од еден и пол метар - имало во македонските реки и езера? Какви жаби, инсекти, цвеќиња, дрвја, растенија виреее? Колку било “шарено населението во Македонија”? Како изгледале македонските села и градови, какви биле нивните имиња во тоа време? Ако не знаат, но сакаат да дознаат - нека си направат еден превод на дофлајновата книга!

Дофлајн пристигна во Скопје со воз во мај 1917 г. и патуваше низ Вардарска Македонија до с. Удово. Тој беше сместен во селото Калучкова на подножјето на Плавуш Планина каде што сè наоѓаше една германска воена болница бидејќи се мислеше дека во селото немало маларија. За жал, Калучкова не беше толку здраво место, но сепак “восхитувачко и привлечно”, како што беше рекол Дофлајн и тоа го потврдил со еден акварел.

Дофлајн постојано патуваше ваму-таму низ Македонија, истовремено како истражувач и “мераклија”, односно вљубеник во земјава. Страница по страница, нѝ соопштува какви сè растенија видел и бескрајно ги набројува латинските имиња на животните; сето тоа е прилично здодевно за некој неззоолог. Но, наеднаш доаѓаат други страници каде што авторот се јавува како човек со срце чувствително за убавината. На пример, една цела глава од неговата книга “Македонија” носи наслов “Саканиот Велес” и дава опис на “најубавиот град на Македонија”, што нѝ докажува колку авторот бил одушевен од него. Исто така и за градот Штип: “Традот се шири преку неколку ридови, над кои се издигаат темни скали. Еден прекрасен поглед. На една од карпите се гледаат остатоци на старо турско кале. Како и Велес, Штип изгледа како вистински турски град, со џамии и минариња. Куќите што се направени од камен и со црвени

---

²³ Franz Doflein: Mazedonien - Erlebnisse und Beobachtungen eines Naturforschers im Gefolge des deutschen Heeres, Jena 1921.

покриви се искачуваат по високите ридови. Така се создава истата, шарено-восхитувачка слика како за Велес”.

Речиси нема македонски град што останал без исполнет со почит опис на Дофлајн. На пример Скопје, каде што Дофлајн беше сместен во просториите на Калето: “Скопје би можело да спаѓа меѓу славните градови на Европа”, вели авторот, и особено добри впечатоци врз него оставиле чаршијата, Куршумли-ан и црквата Свети Спас. Меѓу многубројните фотографии на старо Скопје читателот ќе најде и една слика на славниот иконостас на таа црква.

За разлика од другите Германци, Дофлајн речиси воопшто не се интересираше за македонската историја. Тоа се гледа пред сè од описот на градот Крушево - ниеден збор ниту за Илинденското востание, ниту за Крушевската република. Крушево е за него само “влашки град”, извонредно убав, со зелени гори и свеж воздух, во кој се наоѓа одморалиште за германските војници. Меѓутоа, големо доживување за него беа Власите - умни луѓе, работливи занаетчи, далекувидни домаќини: “Малку се повлекоа од големиот свет, не живеат на улицата, не го предизвикуваат окоото на освојувачот”.

Како германски војник Дофлајн секојдневно беше во контакт со бугарските сојузници и поради тоа нему му беа познати бугарските ставови во однос на “македонското прашање”. Но тој не беше убеден дека тие се сосема правилни, особено кога се работеше за јазикот: “Сите што ја носат шарената селска носија зборуваат еден словенски јазик што најмногу личи на бугарски; ако знаат да пишуваат, со бугарската азбука ќе пишуваат. И така човек е наклонет да им верува на бугарските пријатели што мислат дека овие се вистински Бугари кои употребуваат само еден дијалект на бугарскиот јазик. Меѓутоа, на север од Скопје сè потешко станува разбирањето на бугарски”.

Книгата на Дофлајн опфаќа близу 600 страници и речиси на секоја страница има слики, цртежи и фотографии - значи, книгата е уникатна документација за Македонија и македонското секојдневие во Првата светска војна. Ако содржината понекогаш не е премногу интересна за читатели-незоолози, тоа не е важно, бидејќи имаме други книги што ги пополнуваат празнините на делото на Дофлајн.

Кон крајот на 1917 г. Дофлајн престојува во селото Коњско, каде што се среќава со еден друг истакнат германски македонист, можеби најдобриот, и него ќе го споменам како трет покрај Космат и Дофлајн: Леонард Шулце Јена (1872-1955). Во извесна мера тројцата беа научни “близнаци” - стручњаци за природни науки, членови на Македонската земска комисија, автори на книги за Македонија. Книгата на Шулце беше објавена во 1927 г. под наслов “Македонија - Слика од пејзажот и кул-

турата”²⁴, и до ден денес таа е неисцрпен извор за македонската земја, пред сè за македонскиот јазик.

Тоа што тогаш Шулце Јена, веројатно како прв немакедонец, го напишал за Македонците, денес е општоприфатен клуч за создавањето на оваа старо-млада словенска нација: “Македонија, со исклучок на градовите во кои грчкиот елемент станал водечки (...), остана словенска земја. Дали дијалектот на овие Прасловени е тој што светите Кирил и Методиј го знаеле и на којшто ги направиле своите преводи? Како и да е, во претопувањето на старословенските и византиските елементи, онака како што тие се отелотворени во преводите на обајцата апостоли, треба да го гледаме обележјето на културата на средновековна Македонија”.

Тоа беа почетоците на македонскиот јазик; за нејзината оспорена сегашност Шулце Јена имаше категоричен став: “Пропаднаа напорите да се подели главнината на македонските Словени според етнографски критериуми на Срби и Бугари. А ниеден човек од крв и месо нема да дозволи да му се досудува неговата припадност на некоја определена етничка заедница”. Шулце Јена би бил последен што би им го одредил тоа на Македонците. Сосема спротивно: тој не само што велел, а во ова веројатно бил прв немакедонец, дека Македонците имаат сопствен јазик, туку го внел тој јазик во долгите списоци со зборови. Што и да видел - делови од облека, прибор за јадење, домашни уреди, мебел, алати и друго, тој грижливо го внесувал на “мкд.” (македонски), “блг.” (бугарски) или “срп.” (српски), не следејќи притоа филолошки упатувања на турски, романски и други балкански јазици. Ова денешниот македонист го чита со неподелено задоволство: Зборовите како “кепенец”, “пенцере”, “сиври” и многу други со време фатиле толку “патина”, што се јавуваат (речиси) само во народните песни. Ако не се лажам, денес имаме извесна “преродба” на старите македонски зборови, барем така се прави во неколку песни од Валандово. Ако некој има проблем со вакви текстови, нека ги види толкувањата во книгата на Германецот Леонард Шулце Јена.

V

Не е можно во текот на едно излагање да се спомнат сите Германци што порано се занимавале со Македонија, секој на свој начин и во својата струка. За жал, исто така морам да ја прескокнам мемоарската литература создадена по Првата светска војна од бивши германски воени лица и само по име можам да ги спомнам историчарите и публицистите што помеѓу двете светски војни пишуваа за Македонија: Паул Рорбах (1869-1956), големиот посредник меѓу јужните Словени и надворешниот

²⁴ Leonhard Schultze-Jena: Makedonien - I landschafts - und Kulturbilder. Jena 1927; биографски за него Franz Termer: Leonhard Schultze Jena, Petermanns Geographische Mitteilungen 1955, str.212-213.

свет; Макс Брунау, историчарот на Македонија и на Германците што живееле во неа²⁵; Франц Тирфелдер (1896-1965), кој му го покажал на Балканот патот кон Европа²⁶; етнологот Г.А. Киперс, кој првпат ги опишуваше свадбите во Галичник²⁷; Норберт Кребс (1876-1947), географ и историчар со изразито познавање и интересирање за Македонија и Балканот воопшто²⁸ и пред сè Макс Давид Фишер (1893-1954), германски публицист со големи симпатии за Македонија. Во 1934 г. во “Берлински весник”, тој, на пример, пишуваше: “Што се Македонците? (...) Во Белград се вели дека се Срби, во Софија се вели дека се Бугари, и посетителот од странство може да добие дебели или тенки публикации во кои наоѓа “докази” за саканите теории. Мене веќе одамна ми омрзнаа, бидејќи тоа за мене се соништа и јас едноставно велама: Македонецот ѝ припаѓа на онаа нација чиј буквар го учи. (...) Никој не може да се сомнева во тоа дека Македонците, кога паднаа под турска власт, беа едно јужнословенско племе што имаше своја самобитност и ја чуваше”.

По Втората светска војна германското запознавање на Македонија стануваше сè поскромно, но во последните години повторно оживува - не само поради антимакедонската политика на Грција: Германците сè повеќе сакаат да знаат каков е овој македонски остров на паметни луѓе во општобалканската лудница. Расте македонското “lobby” во Германија претежно составено од бившите учесници на охридските семинари, имаме богат документарен материјал, меѓу другото опфатен во “Биографскиот прирачник за југоисточната европска историја” (Минхен 1972-1981), во поново време бившиот “семинарист” Петер Редер го издаде прирачникот “Нова источна Европа од А до Ш” со опсежни прилози за македонската историја, литература, јазик итн.²⁹

Значи, нема всушност пречки да ги продолжиме најдобрите традиции на заемното интересирање меѓу Македонците и Германците; напротив, имаме за тоа нови “бајрактари”, како на пример Македонско-германското друштво. Па ајде, тогаш, на работа!

---

²⁵ Max Brunau: Das Deutschtum in Mazedonien, Stuttgart 1925.

²⁶ Franz Thierfelder: Schicksalsstunden des Balkans, Wien/Leipzig 1940.

²⁷ G.A.Küppers: Die Hochzeiten zu Gallitschnik in Mazedonien, Zeitschrift für Ethnologie 1944, str.328-357.

²⁸ Биографски за него Н. Waldbauer: Norbert Krebs, Petermanns Geographische Mitteilungen Nr.2/1950, str.92-95.

²⁹ Peter Rehder (изд.): Das neue Osteuropa von A-Z, 2-по изд. München 1993.

Wolf OSCHLIS

VON DER GESCHICHTE DES DEUTSCHEN WISSENSCHAFTLICHEN
INTERESSIERENS ÜBER MAKEDOMEN
(Zusammenfassung)

In der Beilage wird die Interesse bestimmter deutscher Wissenschaftler über Makedonien nachgefolgt, von dem XV. Jahrhundert anfangend bis in der neueren Zeit. Es ist die Rede von den bekannten deutschen Makedonisten: Kipert, Franz Kosmat, Anton Friedrich Büsching, der Schriftsteller Ernest von Halg-Warteg, die bekannten deutschen Historiographen-Balkanisten Gustaw Weigand und Herman Wendel, der Zoologe Franz Theodor Doflein, die deutschen Makedonisten: Leonard Schulz-Jena, Paul Rohrbach und andere. Die erwähnten und andere deutsche Makedonologen haben durch eine jahrhundertelange Zeitspanne bestimmte Teile, Vorgänge und Momente von der makedonischen Geschichte, Landeskunde, Pflanzen- und Tierwelt und überhaupt die makedonische Geschichte und Wirklichkeit beleuchtet. Manche von denen haben auch mehrere geographische Karten angefertigt. Die Interesse der erwähnten deutschen Makedonologen über Makedonien und der makedonischen Vergangenheit trägt zur Aktualisierung für die lange Zeit ungelosten makedonischen Frage und für weiteres gegenseitiges Interessieren, Zusammenarbeiten und Annahemug zwischen Makedoniern und deutschen.

..
Übersetzt im Deutschen
von Georgi Stojcevski